

**Oslo
Filharmonien**

+

Orkesterinstrumentene

Filharmoniske Selskap, 1919.

Historikk:

Orkesteret fikk navnet sitt i 1919, men orkesterets historie går helt tilbake til 1870-årene, da Edvard Grieg og Johan Svendsen stiftet Christiania Musikkforening. Musikkforeningen ble senere slått sammen med Christiania Theaters Orkester, og fikk fra 1889 kommunal støtte. I 1919 ble Filharmonisk selskap dannet. Topp internasjonal anerkjennelse fikk orkesteret under ledelse av Mariss Jansons, som var sjefdirigent fra 1979-2002. Orkesterets nåværende sjefdirigent er Vasily Petrenko. På vår nettside finner du oversikt over orkesterets sjefdirigenter gjennom tidene. Oslo-Filharmonien feirer 100 år i denne sesongen, og selve bursdagen er 27. september 2019.

Oslo-Filharmonien har spilt inn over 50 CD-er og orkesteret har vunnet mange priser for disse innspillingene. Orkesteret reiser jevnlig på turneer, både i Norge og utenlands.

Oslo-Filharmonien er i dag Norges største orkester, med 108 ansatte musikere.

Hverdagen i orkesteret:

Musikerne øver sammen hver dag kl. 10-14. Da er dirigenten også på plass, og alle er godt forberedt. Før man kommer på øvelsen mandag kl. 10 må alle musikerne ha øvd mye på forhånd, hver for seg. Parallelt med det som øves på dagtid, må musikerne øve på det som skal spilles i de neste ukene. Denne egenøvingen foregår på ettermiddag/kveld, eller kanskje i helgen.

Musikerne i orkesteret har som regel studert musikk lenge. I tillegg har de fleste øvd mye fra de var ganske små. Hvis vi sammenligner med idrettsutøvere: de har en tommelfingerregel som sier at de må trene i 10.000 timer for å bli skikkelig god i sin idrett. Dette gjelder også for musikere.

Konsertene:

Orkesteret spiller konserter hver uke i Konserthusets Store Sal. Publikum får høre ny musikk hver uke. En orkestermusiker må derfor ukentlig lære seg ny musikk – gjennom hele året. Den største utfordringen for musikerne er kanskje at uansett hva slags form eller humør de er i, må de alltid være «på topp» når det er konsert. Det nytter ikke å utsette jobben til litt senere, for konserten er jo akkurat der og da, og 1400 mennesker sitter i konsertsalen og hører på.

Hvordan få jobb:

Det er svært vanskelig å få jobb i Oslo-Filharmonien. Man må vinne et prøvespill (det samme som en audition), som blir utlyst når det er en ledig stilling. Det er en jury som bestemmer hva kandidaten skal spille på prøvespillet, og kandidatene får tilsendt noter i forkant som de må øve på. Prøvespillet foregår ofte bak en skjerm, slik at juryen ikke kan se hvem som spiller. På prøvespillet er det bare hva musikeren spiller der og da som teller. Det kan være 30-40-50 musikere som konkurrerer om samme jobb, så det sier seg selv at det er vanskelig å «vinne».

Instrumentene i orkesteret:

Strykeinstrumentene

Strykerne er den største gruppen av instrumenter i orkesteret. Jo større instrumentet er, jo dypere toner kan man spille. Instrumentene er alle laget av tre og er hule inni, slik at de har et resonansrom. De har fire strenger i ulik tykkelse som vibrerer når de strykes på med en bue. Hårnen på buen er laget av hestehalehår. Hårene smøres med harpiks (størknet kvae) for at strengene skal vibrere ekstra godt.

Fiolin er det instrumentet det er flest av i orkesteret. Fiolinene er delt i 1. og 2. fiolin. Lengst frem blant fiolinene sitter konsertmesteren, som er dirigentens «nestkommanderende».

Bratsj ser ut som en fiolin, men den er større. Bratsjen har en mørkere tone enn fiolin. Den lyseste strengen er borte, mens det derimot har tilkommet en mørkere.

Cello er det nest største strykeinstrumentet og spiller mørkere toner enn bratsjen. Cellister sitter på stol når de spiller, og støtter celloen mot gulvet med en metallstav som vi kaller pigg.

Kontrabassen er størst, og veier ca.15 kilo. Kontrabassen lager mørkest toner av alle strykeinstrumentene. Kontrabassistene må sitte på høye stoler, eller stå, ettersom dette er et av orkesterets størst instrumenter. Også kontrabassen støttes mot gulvet med en pigg.

Treblåserinstrumentene

De er bygget som hule rør av forskjellig lengde, og med unntak av fløyten er de alle laget av tre. Fløyten er laget av metall, som regel sølv. Den regnes likevel som treblåser fordi den ble laget av tre i gamle dager, og fordi den har mye musikalsk til felles med de andre treblåserne.

Fløyten spiller lysest av alle treblåserne. Man blåser gjennom et lite hull på fløyten overside (omtrent som på en flaske). Fløyten er det mest lettbevegelige treblåseinstrumentet, og kan derfor spille utrolig raske noter.

Obo har et munnstykke som er laget av 2 stive rørblader fra en sivplante (bambus). Rørbladene er snittet meget tynne, og bundet sammen. Når man holder dem mellom leppene og blåser, oppstår det en vibrasjon som lager lyden.

Klarinetten har kun ett rørblad av bambus, som er festet til et munnstykke. Når man blåser i munnstykket oppstår vibrasjon som danner tonen. Den dype utgaven av klarinetten kalles bassklarinetten.

Fagott er det største treblåseinstrumentet. Om vi folder ut fagotten blir den ca. 1,5 meter lang. Fagotten blåser også gjennom to rørblad, og den kan spille meget dypt. Om fagottisten trenger å spille dypere brukes kontra-fagotten. Kontrafagott er det dypeste instrumentet i treblåserfamilien. Instrumentet brukes primært i de store symfoniorkestrene. Kontrafagotten klinger én oktav under den vanlige fagotten og har en dyp, fin klang.

Messinginstrumentene

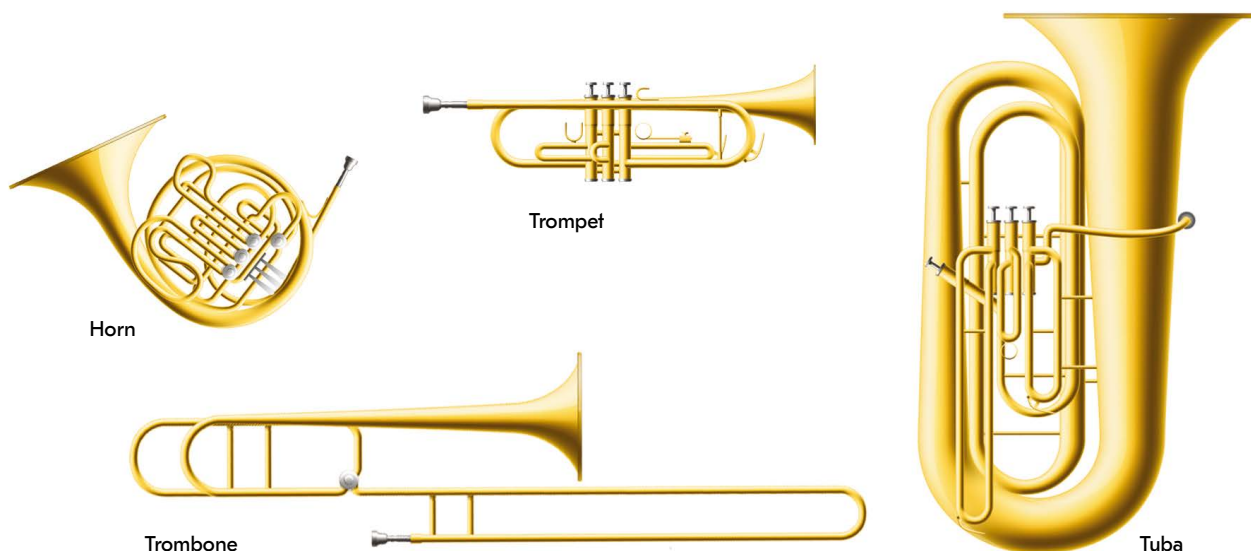
Messinginstrumentene er blant de kraftigste i orkesteret, og brukes ofte når musikken skal være sterk. Alle instrumentene i denne familien er laget av lange, bøyde messingrør. Munnstykket er skålformet, og også av messing. Jo lengre røret er, desto lengre vei blir luftstrømmen ført, - og man får dypere toner. Rørlengden kan derfor forandres hos det enkelte instrument bl.a. ved hjelp av ventiler. Når en ventil trykkes ned går luften gjennom et ekstra stykke rør, og ved å forandre luftstrømmens lengde, forandrer man tonehøyden.

Hornets rør er omtrent 5 meter langt. Røret er rullet sammen i sirkel bl.a. for at det skal være mer praktisk å håndtere. Hornet har ventiler til å endre hvor luftstrømmen føres. Det er praktisk å holde høyre hånd inni hornet når man spiller. Med hånden inni hornet kan de blant annet endre klangen.

Trompet er det minste av messinginstrumentene. Også trompeten har ventiler som brukes til å endre hvilket rør luften føres igjennom.

Trombonen har ingen ventiler. I stedet har den en bøyle som skyves inn og ut for å endre lengden på røret.

Tubaen i orkesteret legger alle merke til. Det er det største blåseinstrumentet, med den dypeste klangen. Det er bare 1 tubaist i orkesteret.

Horn

Trompet

Trombone

Tuba

Slagverket

Denne instrumentgruppen er blant de største, men vi har plukket ut et lite utvalg:

Melodiske slagverkinstrumenter. De består av staver med fast tonehøyde og slås på med køller. Under stavene finnes det resonansrør som forsterker lyden. I denne gruppen finner man bl.a. **vibrafon**, **xylofon**, **marimba** og **klokkespill**.

Pauker består av en «metallgryte» med et trommeskinn (ofte laget av kalveskinn). Paukene har en pedal som brukes for å lage forskjellig tonehøyde. For å lage lyd slår paukisten på skinnen med køller. En paukist har alltid et helt lager av køller. De fleste er av filt, men de kan også være av tre. Jo bløtere køllene er, jo bløtere blir lyden. I Oslo-Filharmonien bruker vi som regel flere pauker i forskjellige størrelser.

Skarptromme er laget av metall eller tre, med et skinn på topp og bunn. Trommen blir montert på stativ og man bruker stikker til å slå på trommen med. På undersiden av trommen er det montert spiraliserede metalltråder som kan kobles på eller av. Når disse trådene er påkoblet får trommen en karakteristisk "smatrende" lyd. Skarptrommen ble først brukt i militæret som signal-instrument. I dag blir skarptrommen brukt i nesten all type vestlig musikk.

Gong er stor rund metallplate (som regel i bronse) festet til et stativ. En slår på gongen med en kraftig filtklubbe. Gonger i alle størrelser blir brukt i asiatisk musikk: kinesisk, thailandsk og vietnamesisk musikk. Opprinnelig ble det ofte brukt mange gonger med forskjellige toner. I orkesteret blir det vanligvis bare brukt én stor gong.

Marimba

Marimba

Harpe

Klaver / Flygel / Piano

Øvrige instrumenter:

Harpen er et strengeinstrument som består av en ramme med strenger. Harpen har 47 strenger. I tillegg har den flere pedaler slik at harpisten kan endre tonehøyde på strengene med føttene. Orkesteret har én harpist.

Klaver / Flygel / Piano er et tangentinstrument. Når pianisten trykker på tangentene utløses et lite hammer-slag koblet til hver tangent. Hammeren er dekket med filt og slår mot strengene. Strengene vibrerer når de blir slått på og det er dette som produserer lyden. Orkesteret har én pianist.

Det finnes mange tutorials på nettet og disse sidene er ganske fine.

<https://www.nrk.no/skole/musikkparken/>

Her kan dere høre musikere som forteller om instrumentene sine.

P.S. De snakker engelsk

<https://nb.khanacademy.org/humanities/music/music-instruments-orchestra>